

Záróvizsgatételek a kultúratudomány szak számára
2024

Mutassa be a kulturális emlékezet elméletét! Értelmezze az emlékezést mint társadalmi konstrukciót! Az emlékezés mint kulturális építőtelep – esettanulmány bemutatása.

ASSMANN, Jan: *A kulturális emlékezet. Írás, emlékezés és politikai identitás a korai magaskultúrában.* (Ford. Hidas Zoltán.) Atlantisz, Budapest, 2004. – pdf *

SZIKSZAI Mária: Letűnt világok antropológiája és a megismerhetetlen különös szépsége. Szociális kapcsolatháló és kulturális gyakorlat az írógép korszakában. EME Kiadó, Kolozsvár, 2020. <http://real.mtak.hu/121394/> (2024. febr. 12. **)

Mutassa be a művészet mint kulturális rendszer elméletet. Vázzon a művészet és gyógyítás kapcsolatát Matthias Grünewald isenheimeri oltára kapcsán.

GEERTZ, C.: A művészet mint kulturális rendszer. In: *Az értelmezés hatalma.* Budapest, 1994. 239-267. – pdf

SZIKSZAI Mária: A művészet antropológiája. Kolozsvár, KJNT, 2009.

http://kjnt.ro/szovegtar/pdf/NEJ_05_2009_SzikszaiM_A-muveszet-antropologiaja (2024. febr. 12.)

Gazdaság, társadalom és kultúra viszonya: az intézményekbe ágyazódó gazdaság fogalma, elosztási formák.

POLÁNYI Károly: Társadalmak és gazdasági rendszerek In uő: *Az archaikus társadalom és a gazdasági szemlélet.* Tanulmányok. (Ford. Endreffy Zoltán et al.) Gondolat, Budapest, 1976, 49–79. – pdf

FERGE Zsuzsa: Elosztási rendszerek. In uő: *Társadalmi termelés és társadalompolitika.* Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1982, 191–211. – pdf

A tőkék elmélete, tőkeformák és tőkekonverzió. Tőkék és társadalmi egyenlőtlenségek, a társadalmi egyenlőtlenségek újratermelődése. A különféle tőkék működése hagyományos és modern társadalmakban.

BOURDIEU, Pierre: A szimbolikus tőke. In uő: *A társadalmi egyenlőtlenségek újratermelődése.* Tanulmányok. (Vál. Ferge Zsuzsa, Léderer Pál. Ford. Ádám Péter et al.) Gondolat, Budapest, 1978, 379–401. – pdf

BOURDIEU, Pierre: Gazdasági tőke, kulturális tőke, társadalmi tőke. In Angelusz Róbert (szerk.): *A társadalmi rétegződés komponensei.* Új Mandátum, Budapest, 1997, 156–178. – pdf

A moldvai csángó népcsoport közösségi identitás szerkezetének nyelvi, kulturális és vallási összetevői (történeti és aktuális vonatkozásban)

ARENS, Meinolf–Bein, Daniel: Katolikus magyarok Moldvában. In: Rosetti, Radu–Arens, Meinolf–Bein, Daniel–Demény Lajos: *Rendhagyó nézetek a csángókról.* Budapest, ELTE Román Filológiai Tanszék–Központi Statisztikai Hivatal Levéltára, 2004. 111–156. <https://mek.oszk.hu/03600/03654/03654.pdf> (2024. febr. 12.)

DIACONESCU, Marius: A moldvai katolikusok identitáskézise a politika és a historiográfiai mítoszok között. In: Kinda István–Pozsony Ferenc (szerk.): *Adaptáció és modernizáció a moldvai csángó falvakban.* Kolozsvár, Kriza János Néprajzi Társaság, 2005. 9–20. http://kjnt.ro/szovegtar/pdf/2005_KI-PF_szerk_Adaptacio-es-modernizacio_01_MDiaconescu (2024. febr. 12.)

IANCU Laura: A moldvai magyarok identitásának tudományos interpretációi. In: Kőrösi Csoma Sándor: *Mi a magyar?* Sepsiszentgyörgy, Kőrösi Csoma Sándor Közművelődési Egyesület – T3 Kiadó, 2014. 454–465. – http://real.mtak.hu/20381/1/iancu_laura.pdf (2024. febr. 12.)

Néhány mondatban értelmezze az alábbi kijelentéseket, majd példázza mindegyiket legalább két-két

példával a népi kultúra, a vallás, a populáris kultúra és a vizuális művészetek területéről.

1. Az archetipikus képek rendszerszerűek. Minden archetipikus képzetkör egy belső dinamikus alapelv körül szerveződik.
2. Az archetipikus szimbolizációban a jel és a jeltárgy közötti kapcsolat nem önkényes, a szemiózis motivált.
3. Az archetipikus képek egyetemesek, az emberiség kollektív tudattalanjához köthetők.
4. Az archetipikus képek transzcendens üzenetek, mágikus-vallásos jellegűek.

ELIADE, Mircea: *Képek és jelképek*. Budapest, Európa Könyvkiadó, 1997. <https://public-view.bcucuj.ro/> (2024. febr. 12.)

TÁNCZOS Vilmos: *Folklórszimbólumok*. Egyetemi jegyzet. Kolozsvár, KJNT–BBTE Magyar Néprajz és Antropológia Tanszék, 2006.

http://kjnt.ro/szovegtar/kotet/NEJ_02_2006_TanczosV_Folkloraszimbolumok (2024. febr. 12.)

TÁNCZOS Vilmos (szerk.): *Képek a folklórban*. Tanulmányok az archetipikus szimbolizáció köréből. Kolozsvár, Kriza János Néprajzi Társaság, 2004. (Kriza Könyvek 22.)

http://kjnt.ro/szovegtar/kotet/KKonyvek_22_2004_TanczosV_szerk_Kepek-a-folklorban (2024. febr. 12.)

Érveljen pro vagy kontra a jeltudomány elvi-elméleti alapjain nyugvó kutatói szemlélet és vizsgálati módszer hasznosíthatóságát illetően.

PELC, Jerzy: A szemiotika módszertani természete. In. HORÁNYI Özséb – SZÉPE György (szerk.): *A jel tudománya. Szemiotika*. (Második, bővített kiadás). General Press, Budapest, 2004. 415–428.

<http://www.communicatio.hu/horanyi/DF-S-0910osz/A%20jel%20tudomanya.pdf> (2024. febr. 12.)

VERES Károly: *Filozófiai szemiotika*. Stúdium Kiadó, Kolozsvár, 1999. (I. fejezet: A szemiotika és más tudományok viszonya, 18–22.; X. fejezet: Jel és kultúra, 228–232.)

<https://adatbank.ro/vendeg/htmlk/pdf14016.pdf> (2024. febr. 12.)

Értelmezze és példázza a jelromlás fogalmát.

Kötelező irodalom

GRÁFIK Imre: A jelromlásról. *Vasi Szemle* 68. (2014) 4. 442–463.

<http://epa.oszk.hu/03300/03366/00091/grafik.htm> (2024. febr. 12.)

KAPITÁNY Ágnes – KAPITÁNY Gábor: A szövegromlás/jelromlás a szocioszemiotika szempontjából. *Vasi Szemle* 68. (2014) 4. 464–475. <http://epa.oszk.hu/03300/03366/00091/kapitany.htm> (2024. febr. 12.)

Áttekintésre ajánlott irodalom

HORVÁTH Sándor: Jelromlás, szimbólumpusztulás a népi vallásosságban *Vasi Szemle* 68. (2014) 5. 556–562.

<http://epa.oszk.hu/03300/03366/00092/horvath.htm> (2024. febr. 12.)

A szociális és kulturális antropológia terepmunka-módszere

Kötelező irodalom

CLIFFORD, James: Térbeli gyakorlatok (terepmunka, utazás). (Ford. Karádi Éva.) *Magyar Lettre Internationale* Nyár (2003) 49. 11–17. <http://epa.oszk.hu/00000/00012/00033/clifford.htm> (2024. febr. 12.)

MALINOWSKI, Bronislaw: A nyugat-csendes-óceániai térség argonautái. (Ford. Vörös Miklós.) *Café Babel* (2000) 36. (Sziget) 43–57. <https://unipub.lib.uni-corvinus.hu/7206/1/07-malinovski.pdf> (2024. febr. 12.)

Ajánlott irodalom

KUPER, Adam: Malinowski, avagy egy antropológus Odüsszeiája (Michael Young könyvéről). (Ford. Karádi Éva.) *Magyar Lettre Internationale* Nyár (2005) 57. <http://epa.oszk.hu/00000/00012/00041/kupner.html> (2024. febr. 12.)

MALINOWSKI, Bronislaw: Napló, a szó szoros értelmében. (Fordította: Zentai Violetta.) *Café Babel* (2001) 41. (Napló) 81–93. - pdf

MARCUS, George E. – FISCHER, Michael M. J.: Az antropológia mint kultúrkritika. *Magyar Lettre Internationale* Tél (1995) 18. <http://www.c3.hu/scripta/lettre/lettre18/14.htm> (2024. febr. 12.)

N. KOVÁCS Tímea: Utazás, kultúra, szöveg: történetek és etnográfiaiak. *Magyar Lettre Internationale* Nyár (2005) 57. http://www.c3.hu/scripta/lettre/lettre49/n_kovacs.htm (2024. febr. 12.)

A klasszikus antropológiai filmezés módszerei. A megfigyelő film (Margaret Mead, John Marshall), a résztvevő megfigyelő film (David MacDougall) és a reflexív film (Dziga Vertov, Jean Rouch). Ian Crawford szóhasználatában: a „légy a falon”, a „légy a levesben” és a „légy a szemben” módszerei.

Kötelező irodalom

YOUNG, Colin: A megfigyelő film. In: Halmos Ádám (szerk.) *A valóság filmjei. Tanulmányok az antropológiai filmről és filmkatalógus*, Palantír Film Vizuális Antropológiai Alapítvány, Budapest, 2004. 47–61. – pdf.

KÖNCZEI Csilla: Reflexivitas a dokumentumfilmben. *Filmtett. Mozgóképes havilap* 2005. 21–23. – pdf. <https://www.filmtett.ro/cikk/2497/reflexivitas-a-dokumentumfilmben> (2024. febr. 12.)

MacDOUGALL, David: 1995 Beyond Observational Cinema. *Principles of Visual Anthropology*, Second edition. Ed. by Paul Hockings, Mouton de Gruyter, Berlin – New York. 115–132. Fordításban: A megfigyelő filmen túl. In: Halmos Ádám (szerk.) *A valóság filmjei. Tanulmányok az antropológiai filmről és filmkatalógus*, Palantír Film Vizuális Antropológiai Alapítvány, Budapest, 2004. 61–75. – pdf.

Ajánlott szakirodalom

HELTAI Gyöngyi: Néhány jellemző tendencia a kortárs vizuális antropológiai gondolkodásban. In: Füredi Zoltán (szerk.): *Dialektus Fesztivál. Filmkatalógus és vizuális antropológiai írások*. Palantír Vizuális Antropológiai Alapítvány, 2002. –Online: https://issuu.com/docuart/docs/dialektus_2002 (2024. febr. 12.)

RUBY, Jay: Reflexivity, anthropology, and film. *Semiotica* 1980. 30-1/2, 153-179.) Fordításban: A reflexivitas és az antropológiai film. (Részletek) In: KÖNCZEI Csilla *Valóság – mozi – társadalom. Bevezetés a dokumentumfilm antropológiájába*. Desire, Cluj-Kolozsvár, 2006. 18–29. – pdf.

Filmográfia:

Gregory Bateson - Margaret Mead: *Bathing Babies in Three Cultures* (1940 k(1936-39/1952)

Gregory Bateson - Margaret Mead: *Childhood Rivalry in Bali and New Guinea* (1936-39/1952)

Gregory Bateson - Margaret Mead: *Trance and Dance in Bali* (1936-39/1952)

John Marshall: *The Hunters (A vadászok)* 1957, 70' (!kung / Ju/'hoansi és angol nyelven beszélő)

John Marshall: *Bitter melons (Keserű dinnyék)* 1971, 30' (!kung / Ju/'hoansi és angol nyelven beszélő)

John Marshall: *Kung! short films*.

David és Judith McDougall: *To Live with Herds (Pásztorokkal élni)*, 1971, 67' (Jai és angol nyelvű, angol feliratos) és/vagy:

David és Judith MacDougall: *Photo Wallahs (Fotózás Wallah módra)*, 1991, 60' (Indiai és angol nyelvű, angol feliratos)

David MacDougall: *Ghandi's children (Ghandi gyermekei)*, 2008, 185' (Indiai és angol nyelvű, angol feliratos)

Dziga Vertov: *Chelovek s kino-apparatom (Ember a felvevőgéppel)* 1929, 67' (Némafilm orosz inszertekkel, angol felirattal)

Jean Rouch:

Les Maitres Foux (Az örült mesterek) 1955, 36' (Franciául beszélő film angol felirattal)

Chronique d'un été (Egy nyár krónikája), 1960, 90' (Franciául beszélő)

La pyramide humaine (Az emberi piramis); 1961, 90' (Franciául beszélő, magyar feliratos);

Jaguar (Jaguár), 1967, 93' (Helyi afrikai nyelven és franciául beszélő)

Záró megjegyzések

* A pdf-fel jelölt olvasmányokat a végzősök a tanszékvezetőtől megkapják, illetve igényelni lehet az arpad.szabo@ubbcluj.ro címen.

** A linkek működése ellenőrzésének utolsó dátuma. Időközben inaktívvá vált linkek esetében érdeklődni a fenti címen lehet.